

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 434/2020
24.12.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца „АА“ д.о.о. ..., чији је пуномоћник Марина Ресимић, адвокат у ...у, против туженог PRO CREDIT BANK а.д. Београд, чији је пуномоћник Весна Јовичић, адвокат у ..., ради утврђења ништавости и исплате, вредност предмета спора 120.000,00 динара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1983/19 од 01.06.2020. године, у седници већа која је одржана дана 24.12.2020. године, донео је следећу

ПРЕСУДУ

I ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВА** пресуда Привредног апелационог суда Пж 1983/19 од 01.06.2020. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

ОДБИЈА СЕ жалба туженог као неоснована и потврђује пресуда Привредног суда у Београду П 6806/2018 од 11.02.2019. године.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 102.000,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 6806/2018 од 11.02.2019. године, у ставу I изреке утврђено је да је ништава одредба члана 2. став. 1. Уговора о кредиту бр. ... од ...2013. године закљученог између тужиоца и тужене у делу који се односи на трошкове обраде кредита. Ставом II изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 120.000,00 динара са законском затезном каматом од 29.10.2013. године па до исплате. Ставом III изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 55.000,00 динара на име накнаде трошкова парничног поступка.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 1983/19 од 01.06.2020. године преиначена је наведена првостепена пресуда у целисти, па је одбијен тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је ништава одредба члана 2. став. 1. Уговора о кредиту бр. ... од ...2013. године закљученог између тужиоца и тужене у делу који се односи на трошкове обраде кредита, као и да се обавезе тужени да му исплати износ од 120.000,00 динара са законском затезном каматом од 29.10.2013. године па до исплате. Обавезан је тужилац да туженом накнади трошкове првостепеног поступка у

износу од 13.500,00 динара и износ од 48.780,00 динара на име трошкова другостепеног поступка.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1983/19 од 01.06.2020. године, тужилац је преко пуномоћника из реда адвоката благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права. Ревизију је изјавио позивом на одредбу члана 404. ЗПП, ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл. 404. ЗПП, ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ... од ...2013. године. Овим уговором тужени је одобрио тужиоцу кредит у износу од 30.000.000,00 динара. Такође, на основу тог уговора тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити износ од 0,4% износа кредита, што представља износ од 120.000,00 динара и то тако што ће давалац кредита задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. У тренутку закључења уговора тужиоцу је уручен план отплате кредита, као и преглед битних елемената отплате кредита и основних података уговора што укључује износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, ефективну каматну стопу, као и трошкове обраде кредита у износу од 120.000,00 динара. Тужилац је приликом исплате средстава задржао на име трошкова обраде кредитног захтева 0,4% износа одобрене главнице кредита.

У овој парници предмет тужбеног захтева обухвата утврђење да је ништава одредба уговора о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца на име плаћања

износа од 0,4% у погледу трошкова обраде кредита, као и враћање датог по таквој уговорној одредби услед последица ништавости.

На основу претходно утврђеног чињеног стања првостепени суд налази да је предмет обавезе тужиоца према туженом у складу са уговором остао неодређен, јер су изостали јасни и недвосмислени подаци о трошковима обраде кредита, односно трошкови по сваком од административних радњи које су морале бити именоване. Сматра да је тужиоцу остало непознато који су то конкретни трошкови које банка има приликом обраде кредитног захтева и цена тих трошкова, што га доводи у неравнопоставан положај у односу на туженог. Закључује стога да је ништава одредба уговора којом је предвиђено да је корисник кредита сагласан да банка на име трошкова обраде приликом исплате кредита задржи 0,4% од износа одобреног кредита, као и да тужилац основано потражује накнаду на име враћања датог по таквој уговорној одредби са припадајућом законском затезном каматом од тренутка када је тужени таква средства примио па до исплате.

Другостепени суд не прихвата закључак првостепеног суда. Закључује да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкове обраде кредита исплати износ од 0,4% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Узимајућу у обзир члан 15, 47, 103, 1065. и 1066. ЗОО, другостепени суд сматра да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкове обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, али да то подразумева да је клијенту било јасно какву обавезу преузима и шта чини укупан предмет његове обавезе. Другостепени суд сматра да је битно да је кроз висину ефективне каматне стопе укупан износ трошкова саопштен кориснику и да нису били испуњени услови да се утврди ништавост уговорне одредбе поводом ових трошкова, јер је у плану отплате и прегледу битних елемената уговора који су уручени тужиоцу приказана висина ефективне каматне стопе и да је јасно назначено да је тужилац у обавези да банци једнократно плати износ од 120.000,00 динара, односно 0,4% од износа уговореног кредита, колико износи трошак обраде кредитног захтева.

Врховни касациони суд не прихвата становиште другостепеног суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеног промета. Код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита

морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Право банке да обрачунава одређене трошкове поводом закључења уговора о кредиту произлази и из члана 43. Закона о банкама који је важио у време закључења спорног уговора о кредиту, а којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга. Међутим, обавеза банке је да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду која обухвата трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе, односно да се кориснику кредита уз закључени уговор уручи преглед обавезних елемената уговора на одговарајућем обрасцу који садржи трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе. Ефективна каматна стопа по начину њеног обрачуна обухвата номиналну каматну стопу и износ накнаде трошкова које банка обрачунава клијенту који су познати на дан закључења уговора и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту. Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретног уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови једног уговора о кредиту и изражава се у понуди и у плану отплате кредита. Трошкове обраде кредита и пуштања у течај, као и друге трошкове које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим, трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопа, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефикасних каматних стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да се сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и опште услове пословања, док су у плану отплате кредита биле спецификоване главница, висина камате и накнада на име трошкова обраде кредита од 0,4%. На тај начин тужени је упознао тужиоца са висином његових обавеза. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 2. Уговора о кредиту бр. ... од ...2013. године која је тим поводом везивала парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку другостепеног суда у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 120.000,00 динара, као средста која је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење другостепене одлуке од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Одлучено је о трошковима ревизијског поступка применом члана 165. Закона о парничном поступку. У односу на остварени успех у спору тужиоцу припада право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, због чега му у складу са одређеним захтевом по том основу припадају укупни трошкови у износу од 102.000,00 динара и то: на име састава ревизије у износу од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, као и на име судске таксе на ревизију износ од 36.000,00 динара и на име судске таксе на одлуку по ревизији износ од 54.000,00 динара, према важећој ТТ, па је донета одлука као у ставу II изреке.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић